25, n°

GER. IO. VOSSII:

ELEMENTA RHETORICA.

Accessit compendium doctrinæ *A. Talæi.* De *Tropis* & *Figuris.*

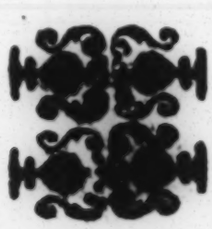

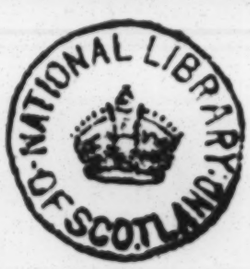

EDINBURGI,
Excudebat, *Georgii Swintoun*, & *Jacobi Glen.* Anno, 1669.

ELEMENTA RHETORICA.

RHetorica, quæ Latinis *Oratoria* dicitur, nomen habet à ῥέω i. *dico*. Quia ut Grammatica monstrat viam benè sive pure loquendi: ita Rhetorica docet bene dicere, sive prudenter, copioſe, ornatèque loqui.

Definitur Rhetorica facultas videndi in unaquaque re, quod in ea est ad persuadendum idoneum. Itaque finis Oratoris ultimus est persuadere: officium est videre, quid ad persuadendum conducat: sive dicere ad persuadendum accomodatè. Materia est unaquaque res, sed imprimis quæstio civilis.

Quæstio ea, vel thesis est, vel hypothesis. Thesis est quæstio infinita, sive universalis. Ut, *An liceat insidiatorem interficere*. Hypothesis est quæstio finita sive singularis. Ut, *An jure Milo interfecerit Clodium*. Officii oratorii partes sunt quatuor: argumenta invenire, inventa, disponere, disposita exornare, & exornata pronunciare. Ac pro his totidem sunt partes Rhetorices, Inventio, Dispositio, Elocutio & Pronuntiatio.

DE INVENTIONE.

INventio est excogitatio argumentorum quæ ad persuadendum idonea sunt. Argumenta sunt triplicia, Rationes, Mores, & Affectus: quæ Græcis vocantur λογοις ἤθη & πάθη. Ex his, rationes, ad docendum, mores ad conciliandum: affectus ad permovendum valent.

Argumenta primi generis, vel artificialia sunt,

vel inartificialia. Artificialia dicuntur, quæ ab Oratore artis beneficio inveniuntur.

Ea variant pro generibus hypotheſeωn, quas Latini *cauſas* vocant.

Cauſarum genera ſunt tria, Demonſtrativum, Deliberativum, & Juridiciale,

Demonſtrativum eſt, quo laudamus, aut vituperamus. Ac præcipuè reſpicit tempus præſens.

Laus, ac vituperatio omnis, vel perſonæ eſt, vel facti, vel rei.

Perſonæ, ut, ſi laudes Ciceronem, vituperes Antonium.

Facti, ut, ſi laudes voluntarium M. Reguli ad hoſtes ſuos reditum: aut ſi vituperes in Catone Uticenſi, quod manus ſibi intulerit, ne in poteſtatem Cæſaris veniret.

Rei, ut ſi laudes eloquentiam, vel agriculturam: aut vituperes vitium animi ingrati.

Argumenta in hoc genere præcipue petuntur ab honeſto, ac turpi.

Genus deliberativum eſt, quo ſuademus vel diſſuademus. Ut, ſi ſuadeas pacem, vel inducias: diſſuadeas bellum, vel contra. Eſt deliberatio omnis de futuris. Ac præcipuè in ea conſideratur, ecquid utile ſit, an inutile.

Genus Juridiciale eſt, quo accuſamus, vel defendimus. Quomodo Milo, interempto Clodio, ab amicis Clodii eſt accuſatus, à Cicerone vero defenſus.

Verſatur hoc genus circa præterita.

Variant autem argumenta in eo pro ſtatuum diverſitate.

Stat

Status est quæstio ex primâ causarum profectione proveniens. Ac in genere juridiciali nascitur ex primâ accusatoris intentione & defensoris depulsione.

Ita accusabatur Milo, quod Clodium occidisset: Milo interemptum fatebatur; sed jure occisum aiebat. Status igitur fuit, jurene, an injuriâ Clodium interemerit Milo.

Status est quadruplex, Conjecturalis, Finitivus, Qualitatis, & Quantitatis.

Conjecturalis est, quo quæritur ecquid factum sit, necne. Ut, *An Sextius Roscius occiderit patrem suum.*

Finitivus est quo, de nomine rei quæritur; ut, *Abstuli quidem, sed furtum non commisi.*

Ubi furtum erit definiendum. Atque ita in aliis.

Qualitatis est, quo quæritur; quale sit factum. Ut, *Occidit quidem Clodium Milo, sed jure id fecit.*

Ubi legibus probandum erit, quid jure, quidve injuriâ fiat.

Quantitatis status est. Quo de magnitudine rei disceptatio est. Ut, *Si constet esse crimen, sed negetur grave esse crimen.*

Ubi amplificatio & imminutio facti imprimis attenditur. Videndum igitur, quid magnum aut exiguum oporteat censere.

In singulis autem causarum, ac statuum generibus, locum habet, τὸ δυνατὸν, sive quid fieri possit, aut non possit: item comparatio, sive quid sit honestius, utilius, aut justius.

Artificialibus argumentis accedunt inartificialia, quæ foris delata, ab oratore solum arte tractan-

tur, ut imprimis sunt testimonia.

Sequuntur πάθη sive Affectus, quos Deus animis nostris indidit; ut sint tanquam stimuli ad honesta actiones.

Sunt hi, ex Stoicorum sententia quatuor: ratione boni præsentis, *lætitia*: ratione boni futuri *spes*: ratione mali præsentis, *dolor*: ratione mali futuri, *metus*.

Ad hos autem referuntur, ira, lenitas, pudor, impudentia, amor, odium indignatio, invidia, misericordia, & æmulatio.

In quorum singulis attendere imprimis oportet & quomodo affectus is moveatur, & quomodo sedetur.

Supersunt Mores: qui hic spectantur, quatenus ex oratione dicentis elucent.

Quo morata sit oratio, ante omnia id agendum est oratori, ut in ea reluceant prudentia, probitas & benevolentia. Nam facile iis credimus, qui & rem intelligunt, & bene nobis cupiunt.

Præterea illi videndum est, apud quos dicat, & de quibus dicat. Variant enim mores hominum tum pro naturâ gentis ac Reip: tum etiam in singulis pro ratione affectuum, habituum, ætatis, ac fortunæ. Hactenus de inventione.

DE DISPOSITIONE.

SEquitur Dispositio, quæ est partium orationis idonea ad persuadendum collocatio.

Partes orationis sunt, exordium, narratio, propositio, confirmatio, confutatio, peroratio. Quarum prima, & ultima, imprimis ad animos movendos

vendos; cæteræ magis ad docendum valent.

Unde vulgaris verſiculus, Exorſus narro, ſeco, firmo, refuto peroro.

Exordii præcipuum munus eſt præparare auditorem ad reliquam dictionem.

Quod fit reddendo eum benevolum, attentum & docilem.

Quando apertè hoc agimus, ἀρχη, ſive *principium*, dicitur: ſin idem occultè fiat vocatur *inſinuatio*, Græce ἐφοδος.

Laudantur exordia ex cauſâ ipſâ velut nata: item modeſta, ac verecunda.

Cavenda autem ſunt ea, quæ nimis longè petita: item communia nobis, & adverſario, vel facile commutabilia vel nimis magnifica.

Narratio rem geſtam, ut geſta eſt, à principio uſque ad finem exponit.

Ea interdum tota continuatur: interdum partes ejus ſingulatim explicantur, & ampliſicantur.

Narratio eſt perſpicua ut intelligatur: veriſimilis, ut credatur: ſuavis, ut libenter audiatur. Eſto & brevis, quia tædio erit, ſi ulterius producatur quam opus eſt.

Propoſitio ſummam totius orationis proponit. Quæ ſi orationem in partes dividat, *Partitio* appellatur.

Partitio cum perſpicua tum etiam brevis eſſe debet: hoc eſt non major, quam trium, vel ad ſummum quatuor partium.

Contentio, quam Ariſtoteles ἀγὼνα appellat, continet confirmationem, & confutationem.

Confirmatio, argumentando cauſam noſtram adſtruit.

Confuta-

Confutatio diluit argumenta adversarii.

Epilogus seu Peroratio, est totius Orationis clausula.

Duplex autem ejus munus est: Prius anacephalæosis, sive enumeratio potissimorum argumentorum. Alterum, Pathopœïa sive commotio affectuum. Nunc ad Elocutionem veniamus.

DE ELOCUTIONE.

ELocutio alia philosophica est, alia oratoria, alia historica, alia poëtica.

Elocutio oratoria est, rerum inventarum & dispositarum, per verba sententiasque expositio ad persuadendum idonea.

Elocutionis præcepta, vel generalia sunt; vel ad hanc illámve materiam, ac characterem restricta.

Elocutio communis dividitur in elegantiam, dignitatem, & compositionem.

Elegantia efficit, ut unumquodque, tum purè, tum perspicuè dicatur.

Ad puritatem opus est delectu verborum. Vitanda igitur verba barbara, Nec indulgendum antiquatis, aut inusitatis. Sordida etiam, & obscœna, honestis verbis circumloqui oportet.

Perspicuitati inter alia repugnant sermo ambiguus, nimia brevitas, & ordo verborum perturbatus.

Dignitas suppeditat orationi picturas, sive verborum sententiarumq; lumina, quæ Rhetores vocant *Tropos*, & *Schemata*.

Tropus est vocis à propriâ significatione in aliam cum virtute immutatio.

Fi

Fit autem inversio significationis quadrifariam, ac pro eo quatuor etiam sunt tropi primarii. *Metaphora*, *Metonymia*, *Synecdoche*, & *Ironia*.

Metaphora sive translatio, est tropus, quo verbum à propriâ significatione in alienam transfertur ob similitudinem.

Itaque tria hic spectantur, significatio propria, aliena, & similitudo. Ita scrupulus propriè dicitur lapillus in calceos viatorum incidens. Impropriè ita vocatur sollicitudo ac dubitatio: Similitudo in eo consistit, quod ut lapillus ille pedibus, ita sollicitudo animo molestiam parit.

Nullus autem tropus plus luminis adfert orationi: imprimis si ad sensus ipsos admoveatur, maximè oculorum, qui sensus est acerrimus: ut, *Splendor verborum*, *Studia florent*, *videre* pro *intelligere*, & similia.

Metonymia est tropus, quo causa externa ponitur pro effectu: vel subjectum pro adjuncto: vel antecedens pro consequente, aut contra. Itaque sex in universum sunt Metonymiæ species, seu modi.

1. Ponit pro effectu causam externam, eámque vel efficientem, ut *Mars* pro prælio: *Livius* pro scriptis *Livii*: lingua pro sermone: *manus* pro scripturâ: vel finalem: ut *statuere exemplum*, h. e: infligere pœnam, quæ cæteris sit documento. Sic Maro, *Aut supplex aris imponat honorem*, hoc est victimam.

2. Alter modus est effecti pro causâ externâ: eáque vel efficiente, ut *Pallida mors*, quia pallentes facit: *Ira cæca*, quia homines efficit cæcos:

vel

vel finali, ut *Serta mihi Phyllis legeret*, pro floribus.

3. Eſt ſubjecti pro adjuncto. Quo refer cum ponitur continens pro contento, ut, *Roma*, pro Romanis, *Patera*, pro vino. Item cum poſſeſſor ponitur pro re poſſeſſa. Ter. Heaut. *Quid te futurum cenſes quem aſſidue exedent?* id eſt cujus opes conſument. Virg. 2. Æn. *Jam proximus ardet Ucalegon.* Id eſt domus Ucalegontis. Item dux pro militibus; ut *Cæſar* pro exercitu: aut *patronus* pro cliente: ut, *Nego me reſtitutum*, h. e. clientem meum. Item ſignatum pro ſigno, ut, *Jupiter* pro Jovis ſtatuâ, *Orpheus* pro Orpheo picto, aut cœlato.

4. Modus eſt adjuncti pro ſubjecto. Velut cum contentum ponitur pro continente, ut *vina coronant*, pro pateris: aut ſignum pro ſignato, ut *faſces & ſecures*, pro imperio conſulari. *Toga* pro pace.

Huc refer, cum tempus ponitur pro re quæ eſt in tempore, Cic, *Hujus ſeculi inſolentia.* Ut, O tempora! O mores!

Vulgò & eodem referunt, cum virtutes & vitia ponuntur pro perſonis ipſis, ut *ars* pro artifice: *luxuries* pro luxurioſo.

5. Modus eſt cum antecedens pro conſequente ponitur, ut *vixerunt* pro *mortui ſunt*: *diſcumbere* pro *cœnare*:

6. Modus eſt, conſequentis pro antecedente, ut *Funus* pro morte.

Synecdoche eſt, cum totum ponitur pro parte, aut pars pro toto. Ea fit 6 modis. 1. Modus, cum genus, quod eſt totum univerſale, ponitur pro ſpecie: ut, *Prædámque ex unguibus ales Projecit fluvio,*

vio. Virg. pro aquilâ, Sic, *Tollit ſe arrectum quadrupes*, pro equo.

Alter modus, cum ſpecies contra uſurpatur pro genere, ut, *Auſter* vel *aquilo* pro vento quolibet. *Falernum* pro quovis vino præſtanti. *Telum*, pro quibuſvis armis. *Mel Hymettium*, pro quovis melle. *Spica Ciliſſa*, pro quovis croco.

3. Cum toto eſſentiali, quod conſtat materiâ & formâ, utimur pro ſolâ materiâ aut formâ, ut, *Suſtulerunt Dominum meum, nec ſcio ubi poſuerunt eum*, id eſt, Domini mei Ieſu corpus.

4. Cum contra pars formalis aut materialis ponitur pro toto eſſentiali. Ita formæ Synecdoche eſt, *Candida anima*, pro homine candido. Materia autem, *Aurum*, *argentum*, *æs*, pro pecunia: *ferrum*, pro gladio: *avena* aut arundo, pro fiſtulâ ex avenâ aut arundine confectâ, Sic, *Gemmâ bibere*, *dormire oſtro*, vulgo Metonymiam materiæ appellant.

5. Modus cùm totum integrale ſumitur pro parte. Virg. *Pabula guſtaſſent Troiæ*, *Xanthumque bibiſſent.*

6. Modus, cum contra pars integralis ponetur pro toto. Ut, *Lepidum*, *vel ridiculum caput*, pro homine lepido aut ridiculo. Sic, *puppis* pro navi, *mucro* pro gladio, *tectum* pro domo.

Ad quintum ſextumque modum refer cum numerus ſingularis ponitur pro plurali, aut pluralis pro ſingulari, aut denique certus pro incerto. Liv. *Romanus prælio victor.* Ovid. *Pulchra verecundo ſuffundens ora rubore.* h. e. os ſive vultum. Cic. *Sexcenta licet ejuſmodi proferre.*

Ironia

Ironia est tropus, quo intelligitur contrarium ejus quod dicitur: Ter. *Id populus curat, scilicet!* *Id. Adesdum, bone vir.* Sic *Penolope* de impudicâ: *Cato* de stolido. Atque hi tropi sunt primarii.

Troporum autem species sunt Metalepsis, Antonomasia, liptote.

Metalepsis (Latinè *transumptio*) vocatur, cum antecedens ponitur pro consequente, aut contra: estque species Metonymiæ, ut superius dictum est. At aliud est Metalepsis, cum affectio tropi est, ut postea dicetur.

Antonomasia est Synecdoches species, qua proprium sumitur pro communi vel contra. Prioris modi est, Irus pro paupere, *Thersites* pro deformi, *Cato* pro sapiente, Mæcenas pro doctorum patrono, Alterius modi est, *parens* pro patre *Philosophus* pro Aristotele, *urbs*, pro Roma, *poeta* pro Homero, vel Virgilio: *Apostolus* pro Paulo.

Huc refer periphrasin non reciprocam: ut *Trojani belli scriptor* pro Homero.

Liptote quam *extenuationem*: Latinè dixeris, fit cùm minus dicitur, & plus intelligitur: unde synecdochæ subjici posse liquet. Virg. *Munera nec sperno*, i. lubens accipio. *Ter. Non laudo*, i. reprehendo: Affectiones troporum præcipuæ sunt Metalepsis, Allegoria, Catachresis, Hyperbole.

Metalepsis est tropus multiplex in voce una; sive, gradatim ex una significatione procedens in alienam. Virg. *Post aliquot, mea regna videns, mirabor aristas.* *Aristas* pro spica, *Spica* pro messe, *messis* pro anno: eoque & *aristæ* pro *anno*.

Parturiunt montes; nascitur ridiculus mus. Horat.

De

De magna expectatione, sed in ludibrium abeunte.

Allegoria est tropi in vocibus pluribus continuatio. Virg. *Claudite jam rivos pueri ; sat prata biberunt*, id est desinite canere, quia satis audivimus.

Catachresis, sive Abusio, est tropi duricies quædam, ut cum vox aliqua licentius à propriâ significatione ad aliam deflectitur : velut *gurges & vadum pro mari.* Virg. *Instar montis equum divinâ palladis arte,*

Ædificant. Hor. *Breve lilium, pro non diuturno.*

Hyperbole, est oratio augendo vel minuendo superans fidem.

Augendo : ut *nive candidior, melle dulcior, ocyor Euro,* Cic. *Vomens, fructis esculentis gremium suum, & totum tribunal implevit.*

Minuendo: ut *testudine tardior, minus nihilo.*

Ad tropos quoque vulgò, sed falsò, referuntur, sex species irrisionis, Sarcasmus, Diasyrmus, Charientismus, Asteismus Mycterismus, & mimesis.

Sarcasmus est hostilis irrisio super jam mortuo, aut certò morituro, Math. 27. *Ave rex Judeorum.* Virg. *I, verbis virtutem illude superbis.*

Diasyrmus est inimica irrisio, sed extra eædem, ut *Asinus ad lyram.* Virg. *Interstrepit anser olores.*

Charientismus est jocus cum amœnitate mordax, ut Davus pistrinum deprecans, *Bona verba quæso.* Sic, *Di meliora.*

Asteismus est jocus urbanus. Virg. *Qui Bavium non odit, amet tua carmina, Mevi.* Virg. *Nam Bavius malus poëta, & illo deterior Mevius erat.*

Mycterismus fit, cum naso suspenso quempiam subsannamus.

Mimesis,

Mimeſis, Latine *Imitatio* refert aliena verba oratione directa, idque fere ad riſum. Ter. *At ego neſciebam, quorſum tu ires, Parvula, Hinc eſt abrepta, eduxit mater pro ſua: Soror eſt dicta: cupio abducere, ut reddam ſuis.*

Huc etiam referri ſolent, quæ ad Grammaticen potius quam Rhetoricen pertinere videmur: idque vel ad Etymologiam, ut Onomatopœia, & Antiphraſis, vel ad Syntaxin: ut Hypallage.

Onomatopœia nominis fictio à ſono: ut *Balare, grunnire, boare, hinnire.*

Antiphraſis eſt vox à contrario dicta. Ita vulgo aiunt *bellum* vocari, quod minime ſit bellum; *Parcas* quod minime parcant, *lucum* quod minime luceat.

Hypallage eſt, cum rerum ordo invertitur. *Gladium vagina vacuum in urbe non vidimus*, pro vaginam gladio vacuam. *Brutium ponto feriente Corum:* id eſt, Coro Brutium pontum feriente, Seneca in Thyeſte.

DE SCHEMATIBUS.

ALtera dignitatis oratoriæ pars in Schematibus ſive figuris verſatur.

Eſt vero Schema, forma orationis quâ hæc alio quopiam modo, quam inverſione ſignificationis, à vulgari conſuetudine immutatur in meliorem.

Schemata ſunt duplicia: verborum, & ſententiarum: Græcis λέξεως καὶ διανοίας.

Verborum Schemata ſunt triplicia: quædam conſiſtunt in ſubticentiâ, ſive defectu, quædam in exceſſu, quædam in reliquo corpore orationis.

Subti-

Subticentia figurant Ellipsis, & Assyndeton.

Asyndeton copulæ est defectus. Virg. *Ferte citi flammas, date tela, impellite remos.*

Ellipsis vero est alius partis aut particulæ defectus. Virg. *Sed vos qui tandem?* omittitur, *estis.*

Excessu figurant orationem Pleonasmus, & Polysyndeton.

Polysyndeton est abundantia copulæ, Cic. *Me præ cæteris & colit, & observat, & diligit.*

Pleonasmus est alius partis aut particulæ abundantia. Virg. *Vocémque his auribus hausi.*

Schemata quæ in reliquo fiunt corpore orationis, vel eandem ponunt vocem vel similes.

SCHEMATA.

Quibus eadem vox repetitur.

Antanaclasis est cum usurpatur vox eadem appellatione, non significatione. Cornific. *Cur eam rem tam studiosè curas, quæ multas tibi dabit curas?* Idem. *Amari jucundum est, si curetur, ne quid insit amari.*

Huc pertinet Ploce, cum vox uno loco personam, aut rem; altero mores, aliamve qualitatem, significat, ut *Ad illum diem Memmius erat Memmius:* id est sui similis: *Simia est simia, etiamsi aurea gestet insignia.*

Synomymia cum verba idem significantia conjunguntur. Cic. *Abiit, excessit, evasit, erupit.* Id. *Promitto, recipio spondeoque.*

Exergasia est congregatio sententiarum idem significantium. Cic. *Quid enim tuus ille, Tubero, in acie Pharsalica gladius agebat? cujus latus ille*

NATIONAL LIBRARY OF SCOTLAND

mucro petebat? Quis sensus erat armorum tuorum? Quæ tua mens, oculi, ardor animi? Quid cupiebas? Quid optabas?

Anaphora est repetitio ejusdem vocis in principio. Virg.

Te dulcis conjux, te solo in littore secum:
Te veniente die, te decedente canebat.

Epiphora, sive Epistrophe est repetitio ejusdem vocis in clausulis. *Pœnos populus Rom: justitia vincit, armis vincit, liberalitate vincit.*

Quod si Anaphora & Epiphora concurrant, Symploce vocatur. *Quis legem tulit? Rullus. Quis majorem populi partem suffragiis privavit? Rullus: Quis comitiis præfuit? Idem Rullus:*

Epanalepsis est repetitio ejusdem vocis in initio præcedentis, & fine sequentis sententiæ. Ovid.

Qui bibit inde furit, procul hinc discedite, queis est
Cura bona mentis, qui bibit inde furit.

Anadiplosis est repetitio in fine præcedentis, & initio sequentis sententiæ. Virg.

Ecce Dioneæ procedit Virginis astrum.
Astrum, quo segetes gauderent frugibus.

Epanodus est, cum quæ priori erant posita ea loco posteriori & quæ posteriori, priori loco reponimus. Ovid.

Demophoon ventis & verba, & vela, dedisti.
Vela queror reditu, verba carere fide.

Epizeuxis est, cum vox aliqua repetitur cum vehementia. Virg.

Ipsa sonant arbusta, Deus, Deus ille, Menalca.

Cic. *Crux Crux, inquam, infelici & misero.*

Climax, seu, gradatio, eadem verbo connectit superiora

superiora inferioribus. Cornific. *Africano industria virtutem, virtus gloriâ, gloria æmulos comparavit.*

Polyptoton cum idem verbum variato repetitur casu, id est terminatione. Cic. *Sed pleni sunt omnes libri, plenæ sapientum voces, plena exemplorum vetustas. Littera litteribus contraria, syllabas nullas. Imprecor, &c.* Virg.

SCHÊMATA.

Quæ repetunt voces similes.

Paregmenon conjungit voces, quarum una ab altera derivatur. Ovid.

Tu quoque Pieridum studio, studiose, venis;
Ingenioque favet, ingeniose, meo.

Paronomasia, sive agnominatio est cum parva verbi immutatione in alium planè sententiam deflectitur oratio.

Seneca. *Nunquam satis dicitur, quod nunquam satis discitur.* Cato. *Cum cuidam dixisset: Eamus deambulatum; ait ille, Quid opus est de? Imo vero, inquit, quid opus est re?*

Homoioptoton sive similiter cadens, est cum plura iisdem casibus efferuntur. Cic. *Est idem Verres, qui fuit semper, ut ad audendum, projectus, sic ad vivendum ad audiendum.*

Homoioteleuton sive similiter desinens est cum cola aut commata eodem sono terminantur: Cic. *Ut ejus semper voluntatibus non modo cives assenserint, socii obtemperarint, hostes obedierint, sed etiam venti tempestatesque obsecundarint.*

Parezesis est, cum una, pluresq; syllabæ vocis antecedentis, in alia ejusdem membri repetuntur. Plaut. *Palla pallorem incutit.* Cic. *O fortunatam natam me consule Romam!*

SCHEMATA SENTENTIÆ.

SChemata sententiæ, alia ad inventionis, alia ad dispositionis ornatum adhibentur. Primum videamus de iis, quæ sunt inventionis.

Prolepsis sive Occupatio, est cum id quod ab adversario objicitur, aut objici posse putamus, anticipamus, atque diluimus.

Partes ejus sunt duæ: Hypophora, quæ objectionem proponit, & Anthypophora, quæ objectioni respondet. E. g. Objectio est in illo Didonis Æn. 4. *Verum anceps pugnæ fuerat fortuna.* At Anthypophora est. *Fuisset. Quem metui moritura.*

Prolepsi similis est Hypobole, sive subjectio, qua multa, quæ pro adversario dici possunt, breviter minutatim proponuntur; atque ad singula breviter item respondetur. Cic. *Malè judicavit populus at judicavit. Non debuit: at potuit. Non fero: multi clarissimi & sapientissimi cives tulerunt.*

Communicatio ἀναχοινώσις est qua adversarium consulimus, aut cum judicibus, quid faciendum sit, quidve factum oportuerit, deliberamus. Cic. *Quæro, si te hodie domum tuam redeuntem coacti homines, & armati, non modo limine tectoque adium tuarum, sed primo aditu vestibuloque prohibuerint quid facturus sis?*

Confessio, παρομολόγια, est cum callidè omnia adversario permittimus. Cic. *Habes igitur Tubulum (quod accusatori maxime optandum) confitentem reum, sed tamen ita,* &c.

Concessio est cum aliquid largimur adversario ut reliquum feramus. Virg.

Non dabitur regnis (esto) prohibere Latinis:
At trahere, atque moras tantis licet addere rebus.

SCHEMATA.

Quibus ad explicandum, aut exaggerandum utimur.

Gnome, sive sententia, est generale pronunciatum earum rerum, quas in agendo sequimur, aut fugimus.

Noëma sive cogitatum, est allusio ad sententiam, sive sententia personæ accommodata.

E. g. Gnome est, *Nihil est tam populare quam bonitas.* At Noëma est, cum Cicero Cæsari hoc accomadat pro Ligar. *Nihil habet nec fortuna tua, quam ut possis, nec natura tua melius quam ut servare velis quam plurimos.*

Merismos sive Distributio est cum totum in species, aut partes diducimus. Lycurgus apud Rutilium Lupum: *Cujus omnes corporis partes ad nequitiam sunt appositissimæ: oculi ad petulantem lasciviam, & manus ad rapinam, venter, ad aviditatem,* &c.

Ætiologia est, cum in narrando facti ratio adjicitur. Eleganter autem fit cum gradatione. Ovid. *Viderat hanc, visamque cupit potiturque cupita.*

Quod si causa sit magis speciosa, quam vera Color dicitur.

Diatyposis est, cum res ita clare copioseque exponitur, ut coram spectari videatur. Quomodo Cicero in Miloniana describit apparatum Milonis, & Clodii: illius in rheda considentis, ac penulati, hujus in equo & cum delectis, villa egredientis, ac pugnantis è loco superiore, &c.

Quod si simplicior dilutiorque fuerit descriptio Hypotyposis vocatur. Virg.

Constitit in digitos extemplo arrectus uterque;
Brachaiaque ad superas interritus extulit auras.

Sed vulgo Diatyposis & Hypotyposis pro eodem Schemate habentur.

Icon, *sive* imago, est assimilatio protasi & apodosi carens, facta per particulam, *similis*, *velut*, *tanquam*, *instar*, *quasi* aut aliam hujus generis.

Virg. *Os humerosque Deo similis.* Cic. *Repens enim te, tanquam serpens è latibulis, oculis eminentibus, inflato collo, tumidis cervicibus, intulisti.*

Paradigma *sive* exemplum, est, cum factum, sive actus aliquis commemoratur, ut eo ostendatur, aliquem vel simile facturum, vel facere debere. Ut *Periculum est ne, quemadmodum Marii & Syllæ dissidium, ita Pompeii & Cæsaris laceret rempublicam.*

Parabola *sive* Comparatio est, cum ad illustrandum id, de quo sermo est, petitur similitudo ab iis, quæ fuêre, fiunt, aut naturâ, casuve rebus insunt. Virg.

Qualis mugitus, fugit cum saucius aram
Taurus, & incertam excussit cervice securim.

Collatio (Symbole) est quando substantia cum substantiâ: aut accidens cum accidente conferimus, ut ex oppositione hac pateat, quantopere conveniant, aut differant; ut Si conferas Alexandrum, & Cæsarem; oleam, & vitem.

Paradiastole, Latine *Sejunctio*, est, cum distinguuntur ea, quæ eandem vim habere videntur. Ut *Non sapiens, sed astutus. Premitur virtus, non opprimitur.*

Antim

Antimetathesis *sive* Commutatio vocatur, quando est contrarietas sensus cum verborum immutatione: ut,

Eripis, ut perdas, perdis, ut eripias.

Esse oportet, ut vivas; non vivere, ut edas.

Antitheton est ex contrariis constans oratio.

Flectere si nequeo superos. Acheronta movebo.

Oxymoron est, cum idem negatur de seipso.

Ter. *Tu pol, si sapis, quod scis, nescis.*

Cic. *Cum tacent, clamant.*

Parecbasis *sive* Digressio, est alicujus rei, quæ tamen ad utilitatem causæ pertineat, extra ordinem excurrens tractatio. Qualis illa de laudibus. Cn. Pompeii in orat pro. Balbo.

Epiphonema *sive* acclamatio est, cum rei narratæ, aut probatæ, velut coronis, adjicitur pronunciatum ex superioribus expressum.

Virg. *Adeo à teneris adsuescere multum est.*

Auxesis est cum utimur verbo excedente rei magnitudinem: ut, Apud Ter. *Sacrilega, & venefica*, pro improba. *Scelus* pro errato.

Tapinosis est, cum verbo humiliore, quam pro re, utimur. Ut, *Erratum* pro scelere. *Severus* pro crudeli.

Paralipsis est cum præterire nos velle dicimus, quod interim in transcursu dicimus. Cic. pro Cluent. *Mitto illam primam libidinis injuriam, mitto nefarias generi nuptias, mitto cupiditate matris exclusam matrimonio filiam.*

Incrementum est, cum velut gradibus quibusdam pervenitur ad summum. Cic. *Facinus est vincire civem Romanum, scelus verberare, prope parricidium*

dium decare, quid dicam in crucem tollere.

Periphrasis est, qua rem unam multis ambimus verbis. Ut, *Romana eloquentiæ parens.* Pro Cicerone. Item, *Ire ad requisita naturæ.*

Exclamatio est oratio, in qua interjectio expressa, aut intellecta, indicat animi affectum. Unde & pronunciatio intenditur ad significandum rei magnitudinem. Cic. *O clementiam admirabilem atque omni laude, prædicatione literis, monumentisque decorandum!* Idem. *O scelus! O pestis! O labes!*

Aporia *sive* Dubitatio, cum dicimus nescire nos quid dicere vel agere debeamus. Virg.

Eloquar, an sileam?

Epanorthosis, Correctio, est quæ tollit id, quod dictum est, & pro eo, quod magis idoneum videtur reponit. Cic. *Quas ille leges, si modo leges nominandæ, ac non faces urbis, & pestes Reipublicæ.*

Aposiopesis est cum ita abrumpitur oratio, ut vix appareat, quid dicturus quis fuerit. Virg.

Quos ego. Sed motos præstat componere fluctus.

Sermocinatio est, cum sermo affingitur personæ quæ præsentis sit instituti. Cujusmodi sunt orationes multæ apud historicos & poetas.

Prosopopœia *sive* personæ effictio, est, cum rebus mutis sermonem tribuimus, aut vita defunctos tanquam vivos, aut absentes, tanquam presentes inducimus loquentes: ut, cum apud Cic. Appius Cæcus excitatur, ad Clodii libidinem objurgandam.

Erotema *seu* interrogatio est, quando ubi recta oratione uti licebat, sermonem inflectimus.

Vir

Virg. *Non ego te vidi Damonis peſſime caprum Excipere inſidiis?*

Apoſtrophe eſt, cum ſermonem alio avertimus, quam inſtituta oratio requirit. Cic. *Vos enim, Albani tumuli, atque luci, vos inquam imploro atque obteſtor.* Virg. *Muſa, mihi cauſas memora.*

Atque hæc de Schematibus, quibus Inventio exornatur.

SEQUUNTUR.

Schemata quæ ornant Diſpoſitionem.

Metabaſis *ſive* tranſitio eſt, cum inſeritur aliquid orationi, ut ab eo, quod diximus, tranſgrediamur ad illud, quod ſupereſt. Cic. *Quoniam de genere belli dixi; nunc de magnitudine pauca dicam.* Virg. *Hactenus arvorum cultus, & ſidera coeli; Nunc te, Bacche, canam.*

Apodioxis eſt, cum aliquid in alium locum vel tempus, rejicitur. Cicero. *Sed de Lucullo dicam alio loco*, &c.

Revocatio eſt, cum quia longiores aliqua in re fuerimus, orationem ad principium revocamus: ut, *Hac de re quid attinet dicere? erit alias opportunior dicendi locus.*

De Tropis, & Schematibus vidimus.

DE COMPOSITIONE.

COmpoſitio eſt idonea verborum, ſententiarumque ſtructura.

Complectitur ea junctúram, ordinem, periodum, & numerum.

Junctura præſtat, ut oratio ſit lenis, & mollis; aut ſonora, ac grandis.

Atque hic præcipitur, ut caveatur crebra vocalium concurſio; ejuſdem literæ, vel ſyllabæ in initio aut fine frequentatio: continuatio plurium ſyllabarum brevium vel longarum.

Ordo exigit, ne inconcinna fiat verborum trajectio: item, ut creſcat oratio, nec graviori id, quod levius eſt, ſubjiciamus: item, ne turbetur naturalis ordo; eoque potius dicamus, *viros, ac feminas diem ac noctem, ortum & occaſum*, quam ordine inverſo.

Periodus juxta Ciceronem, eſt oratio in eodem quaſi orbe incluſa procurrens, quoad inſiſtat in abſoluta ſententia. Eſtque vel ſimplex; vel duorum, vel trium: vel ſummum quatuor membrorum, qualis illa pro Cæcinna: *Si quantum in agro, locisque deſertis audacia poteſt tantum in foro, ac judiciis impudentia valeret non minus in cauſa cederet. Aul Cæcina Sex. Ebutii impudentiæ, quam tum in vi faciendâ ceſſit audaciæ.*

Periodi partes aliæ ſunt majores; quæ Græcis cola latinis membra dicuntur: aliæ minores; quæ Græcis commata. Latinis vocantur *inciſa*.

Numerus Ciceroni eſt modus quidem orationis, qui è permiſtis & confuſis pedibus & temporum quibus conſtant, apta ratione naſcitur.

Numerus hic diverſus eſt à poetico: à quo abhorret orator. Multum autem obſervatur in principiis, minus in mediis, potiſſimum autem in clauſulis.

Adhibetur autem hic aurium judicium, ſed præſtantium oratorum lectione firmatum.

Atque ita ut negligentia, ita cura nimis anxia vitiuſa eſt.

De

De triplici *Charactere.*

QUæ hactenus diximus, universe respiciunt. Elocutionem. Nunc vidiamus, ut ea variet pro materia diversa.

Est autem triplex *dicendi character* : magnificus, sive sublimis ; humilis, sive tenuis, & mediocris, sive equabilis.

Sublime dicendi genus potissimum locum habet in rebus magnis, ut De Deo ac Repub. unde in rebus heroicis, ac tragicis, præcipuè adhibetur.

Constat gravium, & sublimium verborum ampla atque ornata structura. Metaphoras petit à rebus grandibus. Schemata adhibet vehementiora? ut exclamationes prosopopœias, apostrophas :

Affectibus ciendis idoneum est.

Vitium ejus est, si *turgidum* sit & inflatum : vel insolentia horridum.

Contra Humile genus convenit rebus tenuibus. Ac contentum est verborum proprietate, metaphoris usitatis, item acumine, ac lepore. Sententiarum schemata parcius usurpat, abstinet amplificationibus, insignioribus numeris & periodis accuratioribus.

Præcipue adhibetur in epistolis, & disputationibus philosophicis.

Videndum autem, ne neglectu nimio fiat *jejunum* & exsangue.

Genus Medium, seu mediocre, in rebus mediis usurpatur. Estque humilius sublimi ; sed sublimius humili : eoque nec vehementiora illa schemata amat; nec infimam sequitur dicendi rationem.

Hic

Hic imprimis conveniunt paria paribus, contraria contrariis reddita, & casus in exitu similes & hujus generis alia.

Vitium ejus est *fluctuans* & incertum: quomodo vocatur, si nunc humile genus fugiens, nimis assurgat: nunc, tumidum atque inflatum vitans, humi serpat. Hactenus Elocutio. Supereſt.

PRONUNTIATIO.

PRonuntiatio *sive* Actio est vocis gestusque pro rebus, & verbis, apta conformatio. Ejus quasi fundamentum est Memoria qua res jam inventas, dispositas, & exornatas, firmiter animo comprehendimus. Partes pronuntiationis sunt duæ: una vocem format altera corporis motum. A priori munere hæc pars *Pronunciatio* à posteriori, *Actio* vocatur. Quarum tanta est vis in eloquentia: ut iis primas, secundas, & tertias, tribuerit Demosthenes.

FINIS.

EX. *TALÆO:* de Tropis.

TRopi sunt 4. Metonymia, Ironia, Metaphora, Synecdoche.

Metonymia est quadruplex; Causæ, Effecti, Subjecti, Adjuncti.

Metonymia causæ est cum causa ponitur pro effecto; Sive causa efficiens, ut *Vulcanus* pro igne, *Mars* pro bello, *Ceres* pro frugibus, *Livius* pro historia *Livii*, *Artes Parrhasii* pro statuis arte factis: Sive

Sive materia: ut *ferrum* pro gladio.

Metonymia effecti est cum nomen effecti ponitur pro efficiente. ut *Pallida mors*. id est pallidum faciens, *cæca* ambitio. id est occæcans.

Metonymia subjecti est quo subjectum pro adjuncto ponitur. Ejusmodi sunt 4. 1. Est cum locus ponitur pro incolis. Cic. *Testis est Italia*. id est *Itali*. 2. Cum continens pro re contenta. Virg. *Exhausit pateram* id est vinum. 3. Cum locus pro re in loco peracta. Cic. *Ne semper forum meditetis*. id est actiones forenses. 4. Cum possessor ponitur pro re possessa. Ter. *Te assidue exedent*, id est bona tua.

Metonymia adjuncti est cum nomen adjuncti ponitur pro subjecto. Ejus modi sunt. 3. 1. Cum nomina virtutum & vitiorum usupantur pro viris bonis & malis. Ter. *Ubi est scelus qui me perdidit*. i. scelestus *Davus*? *Pestis* pro homine pestilenti. 2. Cum signum pro re significata *Fasces* pro magistratu, *Toga* pro pace. 3. Cum tempus ponitur pro hominibus illius temporis, ut, *O perditum seculum*: id est hujus seculi homines.

Ironia est cum contrarium pro contrario ponitur, Ter. *Heus bone vir, curasti probe.*

Huc spectat *Paraleipsis*, cum fingimus nos præterire quod maxime narratum volumus. Virg.

Quid referam infandas cædes quid facta tyranni.

Metaphora est cum simile ad significandum simile transfertur. Cic. *Honos alit artes, omnesque accenduntur ad studia gloria.* Idem *ut Sementem feceris ita metes.*

Synecdoche est cum pars pro toto ponitur, aut contra. Estque quadruplex, *Membri, Integri, Speciei, Generis.*

Synec-

Synecdoche membri est cum membrum ponitur pro integro. *Tectum* pro domo.

Synecdoche integri est cum integrum ponitur pro membro. Virg. *Aut Ararim Parthus bibet.* Id est partem Araris.

Synecdoche speciei est cum vox specialis pro generali ponitur *Auster* pro vento. *Cato* pro viro gravi & prudenti. Item sexcenta, id est multa: singularis pro prurali. Liv. *Romanus prælio victor*, id est Romani.

Synecdoche generis est cum vox generalis pro speciali ponitur, Poeta pro *Homero*: Orator pro *Cicerone* (hæc vulgo *Antonomasia* dicitur) Item pluralis pro singulari. Cic. *Nos populo imposuimus* id est ego.

Præcipuæ affectiones tropi sunt 4. *Catachresis*, *Allegoria*, *Metalepsis*, *Hyperbole*.

Catachresis est tropus durus & nimis improprius: ut *Sperare* pro timere. Virg.

Hunc ego si potui tantum sperare dolorem.

Allegoria est continuatio plurium troporum ejusdem generis. Cic. *Virtus est una altissimis defixa radicibus, quæ nunquam vi labefactari potest, nunquam dimoveri loco.* Quinque sunt metaphoræ. Ubi observandum est translationem sumi debere ab eodem genere rerum.

Hyperbole est tropus multiplex. Virg. *Pontem indignatur Araxes.*

Metalepsis est tropus multiplex in una voce: ut *Cæca nox.* Cæcus pro non vidente est Synecdoche speciei. Et non videre pro eo quod faciat non videre est metonymia effecti.

DE

DE FIGURIS.

TRopus eſt immutatio ſignificationis in ſingulis vocibus, Figura eſt immutatio habitus ipſius orationis. Eſtque dictionis vel ſententiæ.

Principis figuræ dictionis ſunt 7. *Epizeuxis*, *Anadiploſis*, *Epanalepſis*, *Anaphora*, *Epiſtrophe*, *Polyptoton*, *Paronomaſia*.

Epizeuxis eſt cum idem ſonus continue iteratur in eadem ſententia. Cic. P. *Scipio Carthaginem obſeſſam oppugnatam, labefactatam ſolus evertit.* Virg. *Me, me, (ad ſum qui feci) in me convertite ferrum.*

Anadiploſis eſt vox repetita in fine præcedentis & initio ſequentis ſententiæ. Virg.

—Sequitur pulcherrimus Aſtur,
Aſtur equo fidens.—

Anadiploſis, ſi pluribus gradibus continuatur, climax dicitur. Cic. *Illis & quod libet licet, & quod licet poſſunt, & quod poſſunt audent, & quod audent faciunt.*

Epanalepſis eſt idem ſonus iteratus in principio & clauſula. Cic. Saluti potius conſulam quam voluntati. Virg. *Multa ſuper Priamo rogitans ſuper Hectore multa.*

Anaphora eſt iteratio ejuſdem ſoni in principiis, ſententiarum. Cic. Solicitam mihi civitatem ſuſpicione, ſuſpenſam metu, perturbatam ſeditionibus tradidiſtis. Virg.

Pan primus calamos cera conjungere binos.
Inſtituit: Pan curat oves ovium que magiſtros.

Epiſtrophe eſt repetitio ejuſdem ſoni in clauſulis. Cic. Ejus voluntati cives aſſenſerunt, ſocii obtemperarunt,

gerarunt, hostes obedierunt. Id. Quis eos postulavit? Appius. Quis produxit? Appius. In quo exemplo Anaphora cum Epistrophe complicatur.

Polyptoton est cum eadem vox in diversis casibus repetitur. Virg.

Littora littoribus contraria, fluctibus undas Imprecor; arma armis.——

Paronomasia est cum voce leviter immutata mutatur significatio. Sen. *nunquam satis dicitur quod nunquam satis discitur.*

Figuræ quæ sententiam ipsam afficiunt præcipuæ sunt 4 *Exclamatio*, *Interrogatio*, *Apostrophe*, *prosopopœia*.

Exclamatio, est sententiæ vehementia per adverbium exclamandi expressum vel subauditum figurata, Cic. *O stultos Camillos!* ô *amentem Paulum! Rusticum Marium!*

Interrogatio est cum quod simpliciter affirmandum erat aut negandum, quæstione figuratur, *Quis hoc ferret?* id est nemo. *Quis hoc non videt?* id est omnes vident.

Apostrophe est orationis conversio ad personam alienam, quam instituta oratio requirit.

Esto tu sol testis, & hæc mihi terra precanti. 7. sit.

Prosopopœia est cum personam alienam oratione nostra loquentem inducimus. Cic. Patria tecum Catilina sic agit & loquitur.

Nullum jam tot annos facinus existit nisi per te.

Quamobrem discede, atque hunc mihi timorem eripe. Hæc si tecum patria loquatur, nonne impetrare debeat?

Interdum *Prosopopœia* imperfecta est, qua oratio

aliena oblique repræsentatur, per modum infinitum pendentem à verbo dico, loquor, aut simile. Cæsar. Missi sunt ab Helvetiis Legati qui dicerent, sibi in animo esse iter per provinciam facere: propterea quod iter nullum aliud haberent: Rogare ut ejus voluntate id sibi facere liceat.

Prosopopœia perfecta fuisset. Nobis in animo est iter per provinciam facere, quod nullum aliud habeamus. Rogamus ut tua voluntate id nobis facere liceat.
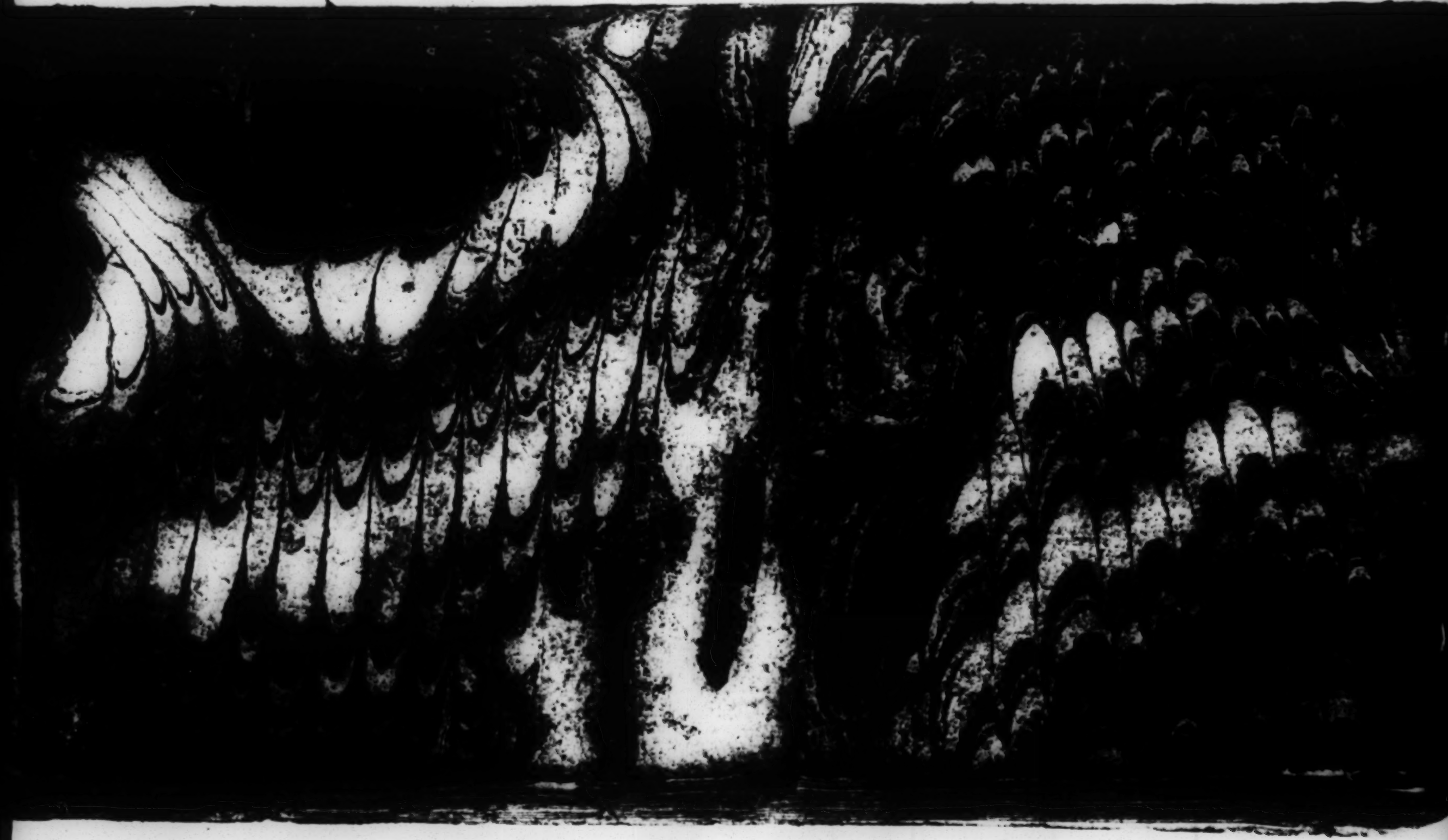
FINIS.